

ЛЬВІВСЬКІ НУМІЗМАТИЧНІ ЗАПИСКИ

У НОМЕРІ:

<i>Ярослав Книш (м. Львів)</i>	
Невідомі монети князя	
Юрія-Болеслава Тройденовича	2
<i>Василь Спільник (м. Червоноград)</i>	
Знахідка антонініана імператора Квіта	6
<i>Сергій Кулешов (м. Київ)</i>	
Наслідування європейських монет V-VIII століть, знайдені в Україні	7
<i>Олександр Литвинчук /м. Рівне/</i>	
Історія гривні	12
<i>Дмитро Гулецький (м. Мінськ, Беларусь)</i>	
<i>Юрій Зайончковський (м. Харків)</i>	
Ранні типи "Колюмн" (без крапок, з крапками зліва та справа), нанесених на двомовних аспрах	
Давлата Берди	15
<i>Андрій Бойко-Гагарін (м. Київ)</i>	
Фальшивий ризький драйпелькер	
Густава Адольфа 1622 року	21
<i>Андрій Карач (м. Гродно, Беларусь)</i>	
Невідомий проект емісії мідних монет з часів Сигізмунда Августа	22
<i>Роман Лозинський (м. Жовква)</i>	
Різновиди штемпелів монет Речі Посполитої XVI-XVII ст.	24
<i>Андрій Бойко-Гагарін (м. Київ)</i>	
Особливості фальшування монет на Волині у XVI-XVII століттях	25
До 500-річчя битви під Оршею	28
Історія прижиттєвих медалей князів Острозьких	31
<i>Василь Попович (м. Львів)</i>	
Бони жидачівського староства	34
<i>Петро Сов'як (с. Старе Село, Дрогобиччина)</i>	
До річниці київського майдану – революції гідності	35
<i>Сергій Белопольський (м. Львів)</i>	
Золоті монети, карбовані у Львові в 1660-1661 роках	37
<i>Андрій Крижанівський (м. Львів)</i>	
Історія української церкви в нумізматиці	41
<i>Ігор Кучеренко (м. Львів)</i>	
До питання про фальшування грошей у міжвоєнній Польщі: на матеріалах Державного архіву Івано-Франківської області	46
10 років Львівським нумізматичним запискам	49
<i>Сергій Пивоваров, Олександр Каглян (м. Київ)</i>	
Нумізматичні дослідження мовознавця із світовим ім'ям	51
<i>Віталій Манзуренко /м. Львів/</i>	
Він завжди намагався бути першим	53
<i>Андрій Бойко-Гагарін</i>	
Намісто із монетами Західної Європи, знайдене в Умані	55
<i>Андрій Карач /м. Гродно, Беларусь/</i>	
Про початок діяльності Вільнюського монетного двору в часи Олександра Ягеллончика (1495-1506 рр.)	56
До 150-річчя з дня народження митрополита Андрея Шептицького	60
<i>Андрій Крижанівський (м. Львів)</i>	
Зображення храму на київських монетах другої половини XIV ст.	61
<i>Володимир Швець (Львів)</i>	
Традиції друкування паперових грошей у Львові (з нагоди 100-ліття емісії львівських корон)	66

№ 11-12
2014-2015

Науково-популярний часопис

Головний редактор
Роман Шуст

Редакційна колегія:
Сергій Белопольський
Олексій Валько
Андрій Крижанівський
Володимир Швець
Володимир Шлапінський

Відповідальний секретар
Андрій Крижанівський

Світлини
Василь Павлів

Художньо-технічний редактор
Олексій Валько

Комп'ютерне макетування
Ірина Семенко

Здано на складання 20.04.2015.
Підписано до друку 18.02.2016.
Формат 60x90/8. Папір крейдяний.
Друк офсетний. Наклад 500 пр.

Друк

Видруковано у ТзОВ "Простір-М"
Свідоцтво ДК № 2167 від 21.04.2005 р.
79000 м. Львів, вул. Чайковського, 27.
Тел. 032 261-09-05, e-mail: prostir@litech.net

Адреса для кореспонденції:

Україна, 79000
м. Львів, вул. Університетська, 1
кімн. 338
t-mail: LNZ_journal@ukr.net

Контактні телефони:
(032) 274-79-26, (032) 296-45-29

Редакція не завжди поділяє погляди
авторів публікацій.
За достовірність фактів, цифр, точність імен
та прізвищ відповідають автори статей, а за зміст
рекламних матеріалів – рекламодавці.

Усі права захищені.
Передрук можливий лише з дозволу редакції.

та вилучити її з обігу у процесі торгівлі, після чого підробка могла потрапити на українські землі у складі значної суми.

Виходячи із візуального аналізу поля фальсифікату, можна дійти висновку, що підробку було виготовлено методом покриття дорогоцінним металом основи із дешевого металу. Зображення на фальшиву заготовку було нанесено шляхом карбування фальшивими штемпелями, зображення на робоче поле яких нанесене за допомогою пуансонів. На жаль, нам не вдалося здійснити аналіз складу сплаву металу поверхні

(РФА аналізу) досліджуваної підробки, тому можна припустити, що покриття нанесене за допомогою амальгами чи лудіння.

Отже, навіть враховуючи широку поширеність шведських драйпелькерів у знахідках на українських землях, нам на сьогоднішній день відомо лише один екземпляр кустарної приватної підробки за їх прототипом. Описаний у повідомленні фальсифікат допоможе детальніше дослідити роль шведської монети у грошовому обігу українських історичних регіонів у першій половині XVII століття.

Андрій Карач (м. Гродно, Беларусь)

Невідомий проект емісії мідних монет з часів Сигізмунда Августа

У Великому Литовському князівстві (ВКЛ) за часів Сигізмунда Августа активно функціонувала лише Віленська монетарня. На ній карбували навіть монети за коронною стопою для обігу на території Польського королівства. Упродовж недовгого часу працював ще Тикоцінський монетний двір. В Польщі монети випускали у Гданську, Вихові і Ельблонгу, але у невеликих кількостях. Головним монетним матеріалом було срібло. Перші мідні монети Речі Посполитої відомі лише з часів Яна II Казимира Вази.

Проте є відомості, що гданський міщанин Фогельведер подав Сигізмунду Августу проект емісії мідних монет. І навіть, що були відкарбовані пробні екземпляри, однак далі справа не пішла. [1, s. 18]. Найімовірніше, вони навіть не вийшли за межі монетарні. На сьогодні таких монет не знайдено і про їх існування нічого не відомо. Залишається теж невідомим на якому конкретно монетному дворі були реалізовані ці пробні випуски. Можна припустити, що їх виготовили у Гданську, оскільки автором їх ідеї був гданський міщанин. Але найвірогідніше це здійснили на віленській монетарні – основному на цей час емісійному цен-

трі обидвох країн. Невідомий і рік, в якому надійшла така пропозиція. Висловимо думку, що це був час, коли ВКЛ вступило у Інфляндську війну, яка цілковито спустошила державну скарбницю. Сигізмунд Август був змушений шукати нові засоби для поповнення казни. Розпочалося карбування невідомих досі у ВКЛ двох, трьох, чотирьох і шестигрошовиків [2, s. 527-576]. Одним із таких заходів могла стати й емісія у великих кількостях мідних денаріїв та введення їх у обіг нарівні із срібними.

Подібна реформа була поведена через сто років у Московській державі в часи правління Олексія Михайловича. Своїх родовищ срібла у них не було, тому уряд змушений був використовувати зовнішні надходження. В умовах війни із Річчю Посполитою (1654-1667) і за необхідності виплати грошей війську було вирішено карбувати дрібні і середні номінали (гроші, алтини, денги, копійки) не зі срібла, а з міді. У обіг ці монети пускали за однаковим курсом із срібними, тобто за примусовим курсом. Було задіяно у цьому шість монетних дворів. Державна казна отримувала великі прибутки від такої емісії. В перші роки населення активно використовувало нові монети в

розрахунках нарівні зі срібними. Початково така акція планувалася короткочасною, однак затяжний характер війни із західним сусідом змусив царський уряд продовжити емісію. Мідні монети повинні були використовуватися лише всередині держави. Заборонялося їх вивозити і розплачуватися ними із зарубіжними купцями. Доволі швидко населення перестало приймати мідні гроші і відмовлялося від них. Це призвело до прискороного знецінення грошей: срібну копійку міняли на 15, а згодом і на 100 мідних. В зв'язку з цим у 1662 році в Москві спалахнув "Мідний бунт". Докладно невідомо кількість мідної монети, випущеної за весь період реформи (1654-1663) [3, s. 20-33]. Її результати виявилися цілком протилежними: знецінення грошей викликала кризу грошового обігу і, як наслідок, погіршення фінансового стану держави, голод.

Різноманітні приватні пропозиції, пов'язані із монетою були відомі і раніше. Так, у 1517 році Михайло Ланцкоронський подав Сигізмунду Старому проект надання права карбування монет олькушському гварецтву ("гварецтво" – в ті часи так називали гірничо-рудну компанію – авт.). Докладного опису цієї пропозиції не збереглося. Але через свою абсолютну новизну проект так і не був реалізований [4, с. 49-50].

У XVI ст. мідь, як сировина для виготовлення монет, широко не використовувалася. Проте у найближчих сусідів Польщі та Литви вже були незначні емісії мідних монет. У Західному Помор'ї (монетний двір Щецін) від імені Богуслава X карбували мідний феніг з датою 1507 р. [5, с. 47].

Тільки у XVII ст. в Європі розпочинаються більш-менш масові емісії мідних монет. На це були свої причини. Пропонований же гданським міщанином Фогельведером проект мідних грошей був надто революційним, як на свій час, і міг допомогти отримати лише короткочасний прибуток, що призвело б надалі до фінансово-грошової катастрофи. Адже з'єднати у одній грошовій системі дві різні монети із невідповідним паритетом було б дуже ризикованим і помилковим кроком для надійно відлагодженої грошової господарки Великого Литовського князівства і Польського королівства.

Використана література:

- 1) Hozzowski K. Wiadomości historyczno-prawnicze w przedmiocie rzeczy menniczej w dawnej Polsce. – Kraków, 1864. – S.50.
- 2) Ivanauskas E. Coins and bars of Lithuania 1236-2012. T. 1. – Kaunas, 2013. – S.597.
- 3) Базилевич К. В. Денежная реформа Алексея Михайловича и восстание в Москве в 1662 году. – Москва – Ленинград: Изд-во Академии наук СССР, 1936. – С.116.
- 4) Grażyński M. Projekt przyznania prawa bicia monety gwarkom olkuskim w r. 1517 // Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne. – 1914. – № 4. – S.49-51.
- 5) Piniński J. Najstarsze monety miedziane Pomorza Zachodniego // Moneta miedziana w Polsce: VII Sesja Numizmatyczna w Nowej Soli, 3-4.X. 1980. Lubuskie Towarzystwo Kultury; Oprac. red. Alicja Karpowicz.–Zielona Góra. 1983. – S.107.